

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Syntagmata Theologica Sive Principalis Theologiæ Tractatus

Lourenço, Agostinho

Leodii, 1694

Sectio IV. Demonstratur Divinitas Spiritûs sancti: & Unitas Essentiæ cum
pluralitate Personarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80131](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80131)

huiusmodi tamen mutationem non esse de ratione intrinseca generationis, sed solum, quod sit processio viventis à vivente, ut à principio conjuncto in similitudine naturæ; cum autem sic procedat Filius à Patre, à quo personaliter distinguitur, ab illo verè dicitur generari, ut infra dicemus, neque enim ad veram generationem requiritur, ut id, quod generatur, prius non fuerit.

90. Replicabis: Ideo aliquid generatur, quia ante non erat; ergo si Filius generatur, quia ante non erat, non est Deus; tum quia jam non esset ab æterno; tum quia produceretur per mutationem. Respondeo negando antecedens: neque enim quod generatur, generatur quia ante non erat, sed ut sit; cum autem Filius generetur ut sit, & semper fuerit, sit, & semper erit, ab æterno generatur sine mutatione.

91. Inferes: Ergo si Filius ab æterno generatur; aut semper generatur, & sic semper est in fieri; aut semper est genitus, & sic semper est terminus sine via; aut modò non generatur, & sic datur mutatio in Deo; hæc autem omnia repugnant; ergo &c. Respondeo Filium semper generari, & esse genitum, quin illud fieri, sive generari semper, involvat aliquam imperfectionem, aut defectum in termino; siquidem includit perfectionem termini, & viæ, sicque semper, & in omni instanti reali existit perfectus, & perfectè genitus, ad cuius perfectionem geniti denotandam dicitur semper natus.

92. Obijciat 6. Actor. 20. dicitur: *Beatiùs est magis dare, quàm accipere*: Et ratio adhuc est, quia dare est divitis, & perfecti; accipere autem est indigentis, & imperfecti; sed Pater dat, & Filius recipit ut patet ex illo Matt. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*: & idem constat Matt. ult. Joan. 5. & 13. & 15. ergo Pater, & Filius non sunt æquales; consequenterque neque unus Deus. Resp. primò cum aliquibus, Patrem dare quidem omnia Filio, sed necessariò, & naturaliter, non verò liberè, & gratuito: solum autem tunc est beatiùs dare, quàm accipere, quando quis liberè dat. Non placent, nam etiam qui naturaliter dat, est perfectior eo, qui recipit, ut patet in materia, & forma, & similibus.

93. Respondeo secundò, tunc solum beatiùs esse dare, quàm accipere, quando qui accipit est in potentia ad accipiendum, sicque est indigens, & imperfectus: at verò Filius Dei non accipit vitam, potentiam, & sapientiam à Patre, de quibus loquitur locis citatis, sicut neque aliud quodcumque ex illis, quæ à Patre accipit, ita ut sit in potentia ad illa accipienda; siquidem hæc omnia accepit nascendo ab æterno, ab æterno autem illa accipiens, non potest in potentia unquam esse ad accipiendum; alioquin jam illa ab æterno non acciperet.

SECTIO IV.

Demonstratur Divinitas Spiritus Sancti: & Unitas Essentie cum pluralitate Personarum.

94. **D**ico 1. Spiritus Sanctus est verus Deus. Est de Fide definitum in Concil. Constantinopol. 1. in Ephesin. Chalcedon. act. 5. Lateran. sub Innocent. III. cap. Firmiter de sum. Trinit. in Florent. in decret. de Process. Spir. Sancti. in Toletan. 11. in Confessione Fidei.

Idem docent Sancti Patres, D. Ignat. D. Justin. supra citati, D. Athan. epist. ad Serapionem, D. Basil. lib. 3. & 5. ad Eusebium, & lib. de Spir. Sancto ad Amphilochem, D. Nazian. lib. 5. de Theolog. D. Nyssen. lib. ad Eustachium, D. Epiphani. heresi 72. D. Chrysost. hom. aliquot de Spir. Sancto. D. Hilari. lib. 12. Trinit. D. Ambrosii. lib. 3. de Spir. Sancto, D. Augustini. lib. 1. de Trinit. cap. 6. & lib. 1. contra Maximinum, D. Thom. lib. 4. contr. gent. cap. 16. & 17. D. Cyril. & Alexand. lib. 7. de Trinit. & lib. 10. in Ioan. ibi: cap. 3. Libenter, inquit, interrogaverim eos, qui adversus gloriam Spiritus linguam impiè armant, quomodo si Spiritus creatura est, & à substantia Dei (ut illi dicunt) alienus, per ipsum in nobis Deus habiteret? Nam si possibile aliquo modo est, ut per creaturam Deo participemus, quid prohibebit, non per Spiritum, sed per aliam creaturam nos sanctificari, quod quia impossibile est omnino (Dei enim participes effici nemo potest, nisi per Spiritum,) Deus omnino, & ex Deo Spiritus est, nec ullo modo est inter creaturas commutabilis.

Probatur primò ex Scriptura Matth. ult. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Et Ioan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: remittere autè peccata autoritativè est solius Dei*. Et ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis: esse autem causa principalis, (ut hinc innuat Apostolus) charitatis soli Deo competit*. Et Actor. 5. *Anania cur tentavit Satan as cor tuum mentiri te Spiritui Sancto? ..... Non es mentitus hominibus, sed Deo: ergo si mentiri Spiritui Sancto est Deo mentiri, Spiritus Sanctus est Deus*.

Probatur secundò rationibus: Prima ex attributis, quia de solo Deo dicitur, quod sit immensus, & ubique. Omnipotens, cognoscens se ipsum perfectè, bonus, & habens templum; sed hæc omnia dicuntur de Spiritu Sancto; ergo Spiritus Sanctus est Deus. Probatur minor, quia de Spiritu Sancto dicitur quod sit immensus, & ubique, psal. 138. *Quo ibo à Spiritu tuo*. Et Sap. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum: Quod sit omnipotens, Sap. 7. Omnem habens virtutem: Cognoscens se ipsum perfectè, 1. Cor. 2. Nemo scit, quid sit in Deo, nisi Spiritus Dei*. Et rursum: *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei: quod sit bonus, psal. 142. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: quod habeat templum, 1. Cor. 6. Membra vestra templum sunt Spiritus Sancti: ad quem locum D. Aug. lib. 1. de Trinit. cap. 6. Non est, inquit, creatura Spiritus Sanctus, quia cui corpus nostrum templum exhibemus, necesse est huic eam servitutem debeamus, quam non nisi Deo servandum est; ergo &c.*

Secunda ex operibus, quia creare, conservare, justificare, futura prædicere, miracula facere, & Ecclesiam regere sunt propria solius Dei; sed hæc omnia efficit Spiritus Sanctus; ergo est verus Deus. Probatur minor, quia de Spiritu dicitur creare, Job. 33. *Spiritus Dei fecit me*. Et psal. 32. *Verbo Domini cali firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum*: Et psal. 103. *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur*: dicitur conservare Sapient. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum, & hoc, quod continet omnia, &c. dicitur justificare 1. Cor. 6. Justificati estis in nomine Domini IESU Christi, & in Spiritu Dei nostri: dicitur futura prædicare 2. Petr. 1. Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt Sancti Dei homines*. Et Actor. 20. *Spiritus Sanctus per omnes civitates vobis protestatur dicens, quoniam vincula, & tribulationes Ierosolymis me manent: dicitur miracula facere, Matt. 12.*

Matt. 11. Si autem ego in Spiritu Dei eicio demones: dicitur Ecclesiam regere. Act. 10. dixit Spiritus Petro, vade ad eos, nihil hesitans, quia ego misi eos: idemque habetur Act. 13. & 15. & 16. & 20. ergo &c.

98. Arguitur 1. Joan. 1. dicitur: Omnia per ipsum (nempē Verbum) facta sunt; ergo Spiritus Sanctus per Verbum factus est, alioqui jam per Verbum non omnia fierent; ergo Spiritus Sanctus non est Deus; Deus enim non est factus. Respondeo cum D. Chrylost. ibi hom. 4. Evangelistam idē statim addidisse: Et sine ipso factum est nihil, quod factum est: ut excluderet objectionem Ariatorum, & intelligeremus facta esse per Verbum, non omnia omnino, quæ sunt; alioqui Pater, qui etiam est, deberet esse factum per Verbum, quod negabunt Ariani, sed solum fieri, quæ facta sunt; ex dictis autem constat, Spiritum Sanctum non esse de numero factibilium.

99. Arguitur 2. Ad Rom. 8. dicitur: Ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus; sed id dici nequit de Spiritu Sancto ratione naturæ assumptæ, ut potē quam non assumpsit; ergo ratione propriæ naturæ; ergo non est Deus; neque enim suppositum Naturæ divinæ potest sic in ipsa natura postulare, & genere. Idem argumentum fit ex illo ad Galat. 4. Misit Deus Spiritum Filii sui clamantem Abba Pater. Respondeo Spiritum Sanctum dici postulare, genere, & clamare, quatenus hos effectus in nobis causat, & præstat, prout supra diximus, & dicit D. Aug. lib. contra Maximinum, & D. Chrylost. ad Rom. hom. 14.

100. Arguitur 3. Joēlis 2. dicitur: Effundam de Spiritu meo. Et Joan. 15. Cum venerit Spiritus veritatis, quem ego mittam vobis à Patre; & effundi autem, & mitti minoritatem significat; ergo Spiritus est minor, quam Pater, & Filius; consequenterque non est Deus. Respondeo minorem esse veram de missione secundum imperium, prout supra diximus; at verò Spiritus Sanctus (sicut & Filius) non dicuntur missi secundum imperium, sed quatenus Filius à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre, & à Filio procedunt: aut quia in tempore manifestati modo visibili in creaturis, Filius in carne, & Spiritus Sanctus in specie columbæ, & igneis linguis.

101. Arguitur 4. ex illo Amos 4. Ego firmans tonitru, & creans Spiritum; ergo si Spiritus creatur, non est Deus. Respondeo cum D. Basil. lib. 3. ad Eunomium, ventum ibi vocatum esse Spiritum, non autem sermonem esse de Spiritu Sancto. Patet, tūm quia ibi conjungit Spiritum cum tonitru, cui adjungitur ventus: tūm quia ventus etiam vocatur Spiritus psal. 148. Spiritus procellarum: tūm quia sic etiam locum illum D. Hieron. Theodoret. & Rupert. explicant.

102. Arguitur 5. D. Nazianz. Orat. 5. de Theologia, videtur dubitare de divinitate Spiritus Sancti: Nostra ætatis Sapientes, inquit, partim vim quandam, & facultatem Spiritum Sanctum existimant; partim creaturam; partim Deum; partim vero potius nomine vocandus esset, minime certum, atque exploratum habuerunt; ergo &c. Respondeo D. Nazianz. per nostros sapientes in genere intelligere eos, qui aliquam Dei cognitionem habent etiam si sint hæretici, illos condistinguen-do ab Ethnicis.

103. Arguitur 6. Duo sunt modi agendi, aut per naturam, & sic gignuntur Filii; aut per artem, & sic efficiuntur opificia; sed solum Verbum productum est à Deo per modum naturæ, cum sit Filius Unigenitus; ergo Spiritus Sanctus ex arte processit;

Tom. 1.

consequenterque est opificium, & non Deus. Respōdo modum agendi per naturam in rebus, quæ mente, ac intelligentiā sunt præditæ, esse duplicem; alterum per intellectum, qui naturaliter producit notionem; & alterum per voluntatem, quæ etiam naturaliter producit amorem; hæ autem productiones dantur in Deo, & in creaturis rationalibus, cum hac tamen diversitate, quod Deus intelligendo, & amando substantiam producit, creaturæ verò accidentia, ex quo fit, ut Verbum, quod procedit per intellectum, & Spiritus Sanctus, qui procedit per voluntatem, sint veræ hypostases, & non ita sint verbum, & amor in creatis.

Dico 2. In Deo est unitas Essentiæ, & Personarum pluralitas. Est de fide. Probatur primò ex supra dictis. Secundò ex Symbolo D. Athanasii, Tertio ex D. Nazianz. orat. 5. de Theologia ibi: Quod genitus non sit, & quod genitus, & quod procedat, hoc effectum est, ut alius Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus appelleretur, atque ita inconfusam trium personarum distinctio in una Divinitatis natura, & dignitate conservetur; neque enim Filius est Pater (unus enim est Pater,) sed quod Pater: Nec Spiritus Sanctus est Filius, quia ex Deo est (unus enim unigenitus,) sed quod Filius. Tria hæc unum, si divinitatem spectes, & unum tria, si proprietatum rationem habeas, ut nec unum Sabellio saveat, nec tria pestifera divisioni, quæ hac tempestate viger. Confirmatur ex D. Athan. Orat. contra Gregales Sabellii, prout supra diximus num. 7. Et ex D. Basil. serm. contr. Sabellium: Nonne, inquit, palam impudens es, cum audis Ego de Filio, Ille de Patre, Alius de Spiritu Sancto, & omnia misces, & omnia confundis, & uni rei omnes appellationes attribuis? loquitur ad illud Joan. 14. Ego rogabo Patrem, &c.

Probatur quartò rationibus: Prima, quia qui accipit esse ab alio, necessariò ab eo re ipsa distinguitur; siquidem idem non potest se ipsum producere; sed Filius accipit esse à Patre, ut patet ex pluribus locis supra citatis, & ex illo Proverb. 8. Dominus possedit me, id est acquisivit per æternam generationem: Et Spiritus Sanctus procedit ab utroque, ut patet ex illo Joan. 15. Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum Veritatis, qui à Patre procedit; ergo Pater, Filius, & Spiritus Sanctus re ipsa inter se distinguuntur. Confirmatur, quia in Deo nihil potest fingi inhærens, sive non subsistens; siquidem in Deo nullum est accidens, nullaque compositio, ut potē quæ repugnant cum ejus immutabilitate, & simplicitate; ergo cum hæc tria sint re ipsa distincta, sunt re ipsa tria subsistentia; consequenterque tres hypostases, sive personæ.

Dicent verba illa, Dominus possedit me, intelligenda esse de Christo Domino ut homine in prædestinatione, sive prævisione generato ante colles: sicut etiam de Christo homine intelligenda sunt illa. Joan. 5. Dedit Filio vitam habere in semet ipso. Sed contra, quia illud primum non est ita intelligendum de Christo homine prævisio; siquidem additur: Cum eo eram cuncta componens; quod de Christo sic prævisio non potest intelligi; nam qui solum habebat esse in prædestinatione, non poterat cum Patre mundum creare; siquidem quod solum est in prædestinatione, non est, sed erit; quod autem non est, non potest operari, quia operatio subsequitur existentiam actualem rei operantis. Dein de illud secundum etiam non potest intelligi de Christo homine; siquidem ibi dicitur vitam datam esse Filio, sicut illam habet Pater: Sicut Pater habet

A a a 3

habet

habet vitam in semet ipso, sic dedit & Filio; Pater autem in semet ipso non habet vitam Filii ut homo, sed Filii ut Deus; ergo hanc ibi dedit Filio.

107. Secunda, quia Scriptura vocat Patrem alium à Filio, Joan. 5. *Alius est*, (inquit Filius de Patre,) qui testimonium perhibet de me: & Spiritum Sanctum dicit alium ab utroque: Joan. 14. *Alium Patrem dabit vobis*; sed *alius*, *alius*, & *alius* indicat distinctionem personarum; neque enim de una, & eadem persona dicimus alius est *Marcus*, alius *Tullius*, & alius *Cicero*; ergo &c. Confirmatur ex D. Fulgent. lib. de objection. Arianor. ubi dicit Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum dici *alium*, *alium*, & *alium*; non tamen *aliud*, *aliud*, & *aliud*; sed ideo est, quia *alius*, *alius*, & *alius* denotat multipliciter, & distinctionem Personarum, quam affirmamus: *aliud* autem, & *aliud*, & *aliud* denotat multipliciter, & diversitatem Naturæ, quam negamus; ergo &c.

108. Tertia, quia Scriptura loquens de tribus divinis Personis utitur his particulis *Cum*, *Apud*, *In*, *Et*, *Ad*, ut patet Prov. 8. *Cum eo eram cuncta componens*. Joan. 1. *Et Verbum erat apud Deum*. Joan. 14. *Ego sum in Patre*, & *Pater in me est*. Matth. ult. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Ephes. 2. *Per ipsum* (Filium) *habemus accessum ad Patrem in uno Spiritu*; sed huiusmodi particulae denotant diversitatem Personarum; neque enim quis diceret *Marcus erat cum Tullio*, aut *apud Tullium*, aut *in Tullio*, aut *Marcus*, & *Tullius hoc fecerunt*, aut per *Marcum* habemus accessum *ad Tullium* in *Cicerone*; ergo &c.

109. Quarta, quia Scriptura loquens de Deo, aliquando illum inducit loquentem in numero multitudinis, ut Gen. 1. & 3. aliquando de illo loquitur tanquam qui loquitur de tertia persona, ut Gen. 11. & 19. & Osee 3. & Zachar. 3. aliquando loquens de illo utitur numero ternario, ut Exod. 3. Numer. 6. Deuter. 6. Psal. 66. & 135. & Isai. 6. & 1. Joan. 5. & sæpe alibi; sed hæc indicant distinctionem personarum; ergo &c.

110. Arguitur 1. Qui non gignit, nec gignitur, nec procedit, non est verus Deus; sed unus Deus in essentia nec gignit, nec gignitur, nec procedit; ergo unus Deus in essentia non est verus Deus; sed Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt verus Deus, ut fatemur; ergo non sunt unus Deus in essentia. Resp. si terminus *Deus* accipitur pro Persona divina, maiorem esse veram; nam qui non gignit, neque gignitur, neque procedit, non est persona divina; minorem verò tunc esse falsam; nam tunc unus Deus in essentia est Pater, qui gignit, est Filius, qui gignitur, & est Spiritus, qui procedit: Si autem terminus *Deus* sumatur pro essentia, tunc minorem esse veram, ex quo solum concluditur essentiam non esse Personam divinam formaliter; non autem non esse verum Deum: maiorem verò esse falsam, quia licet essentia divina, ut individuum est, neque gignat, neque gignatur, neque procedat, est quidem verus Deus, licet non sit suppositum. Unde notandum est sophisma à Persona ad essentiam: quod etiam apparet in hoc argumento, de quo jam supra: *Unus, & verus Deus est Pater Christi; sed Trinitas Personarum non est Pater Christi; ergo Trinitas Personarum non est unus, & verus Deus*: in quo terminus *Deus* in maiori supponit pro prima Persona determinatè; in consequentia autem pro essentia nullam determinando personam, sicque non valet argumentum. Vide P. Bellarm. lib. 2. de Christo cap. 7.

Arguitur 2. Si tres Personæ sunt unum in essentia, erit in Deo quaternitas, & non Trinitas; siquidem essentia, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt quatuor nomina, & non sunt synonyma; ergo significant quatuor res, daturque in Deo quaternitas. Respondeo negando antecedens, nulla enim datur in Deo quaternitas, licet dentur quatuor illa nomina, & non sint synonyma; non enim significant quatuor res, sed unam tantum, si sermo sit de re absoluta; aut tres tantum, si de re relatis, quod indicare videtur D. August. lib. 1. de doctr. Christ. cap. 5. Res, ait, quibus fruendum est, Pater, & Filius, & Spiritus est, eademque Trinitas una quædam summa res.

Instabis 1. Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt tres; sed essentia nihil horum est; siquidem non est Pater, quia non gignit, neque Filius, quia non gignitur, neque Spiritus Sanctus, quia non procedit; ergo est aliquid quartum; consequenterque in Deo datur quaternitas. Respondeo negando minorem, & ejus probationem; essentia enim est illa tria, & illa tria sunt essentia, licet hæc non generet, & Pater generet (idemque de aliis) hoc enim non arguit distinctionem realem, sed rationis, prout alibi diximus in Metaphysica, & infra dicemus. Patet, nam etiam homo, & humanitas sunt una res; & tamen homo generat, humanitas non generat.

Instabis 2. Essentia est fons Personarum; siquidem ab illa emanant relationes, consequenterque Personæ, quæ relationibus constituuntur; sed fons, & rivuli realiter distinguuntur; ergo etiam sic distinguitur essentia à Personis; consequenterque cum illis efficit numerum quaternarium. Respondeo negando maiorem, & neque enim essentia est fons personarum, cum hæc non producantur; neque relationum, cum hæc non producantur, ut relationes sunt, sed per se consequantur ad productionem suppositorum. Hæc interim cum P. Bellarm. cit. cap. 8. D. Thom. 1. p. q. 40. art. 4. & in 1. diff. 27. q. 2. art. 3. apud eundem.

Instabis 3. Catholici in Symbolo postilla verba, *Credo in unum Deum*, apponunt virgulam, ut cogantur legere, *Credo in unum Deum Patrem*, sicque fateantur, solum Patrem esse unum Deum; ergo distinguunt Deum à Patre; sed infra etiam distinguunt Patrem à Filio, & Filium ab Spiritu Sancto; ergo sunt quatuor, efficiuntque quaternarium. Respondeo negando antecedens; neque enim Catechismi catholici talem virgulam apponunt, & Patres veteres semper legerunt sine virgula, *Credo in unum Deum Patrem*, ut legerunt D. Irenæus lib. 1. cap. 2. D. Cyril. Catech. 7. & Russin. in explicat Symboli: illam tamen non apposuit Benedict. Aret. Zwinglianus, cum nesciret respondere ad argumentum Gentilis hæretici, qui probat hoc argumento, solum Patrem esse unum Deum.

Instabis 4. Catholici dicunt, tres Personas in uno Deo residere, & unum Deum in tribus Personis se manifestare; sed non apparet quis sit ille Deus; neque enim est Pater, neque Filius, neque Spiritus Sanctus; siquidem nullus horum se in tribus Personis manifestavit; neque in ullo horum tres Personæ resident; ergo est quartus quidam Deus; ac proinde datur numerus quaternarius. Respondeo cum dicimus, tres Personas in uno Deo residere, nihil aliud velle significare, quam tres Personas esse unius Deitatis, essentia, & naturæ; & cum dicimus, unum Deum in tribus Personis se manifestare, velle significare, Deum esse tres Personas, & hoc nobis esse manifestatum, five revelatum.

revelatum divinitus; sicque quando petitur, quisnam sit ille Deus? an Pater? an Filius? recte respondetur, est divinitas, sive est Trinitas, sive est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Ita *P. Bellarm. cit.*

116. Arguitur 3. Generare est summa perfectio in vivente; sed hanc perfectionem habet Pater, & non Filius, neque Spiritus Sanctus; ergo Filius, & Spiritus Sanctus non sunt æquales Patri in perfectione, neque ejusdem naturæ cum Patre; consequenterque non sunt plures personæ ejusdem essentia in Deo. Respondeo negando minorem quoad secundam partem: in Filio enim, (idemque de Spiritu Sancto,) est omnis perfectio generationis activæ, licet ipsa generatio activa in Filio non sit, quia opus non est. Patet, quia omnis perfectio, quam habet generatio, est ab essentia; sed Filius, & Spiritus Sanctus habent totam essentiam; ergo habent totam perfectionem generationis activæ. Confirmatur, quia sicut principium quo generationis activæ est Essentia divina, prout infra dicemus, ideoque generatio activa est infinitæ perfectionis: ita terminus quo generationis passivæ est eadem essentia divina, ideoque illa est etiam infinitæ, imò ejusdem infinitæ perfectionis; ergo in Filio est tota perfectio generationis activæ; consequenterque est æqualis perfectionis cum Patre.

117. Inferes: Ergo si terminus quo generationis divina est essentia, hæc dicitur generari, saltem per accidens, ut dicitur in creatis. Respondeo negando illationem; diversa ratio est, quia in creatis natura, quæ est terminus quo, per accidens generatur, quia non eadem, sed diversa numero communicatur filio, quæ nisi producat, non est, idem enim producit, ut sit, & possit communicari: at verò in divinis essentia, sive natura est eadem numero in Patre, & in Filio, cui communicatur, ideoque per generationem minimè producit: de hoc tamen infra.

118. Instabis: Productum dicit intrinsecè dependentiam, (& posterioritatem, saltem naturā) ab eo, à quo dependet; sed verus Deus est ens à se, & independentens, ac necessarius, & nulla re posterius; ergo Filius non est verus Deus, cum sit à Patre productus, & à Patre in suo esse dependeat. Respondeo majorem esse veram in creatis, ubi Filius accipit aliam naturam numero diversam à Patre: non ita verò in divinis, ubi eadem numero natura, quæ est in Patre, communicatur Filio, idque naturaliter, & necessariò sine ulla dependentia, aut posterioritate naturæ, quæ solùm requiruntur in productionibus creatis, ubi diversa numero natura ex non esse deducitur ad esse.

119. Arguitur 4. Quando Filius genitus est, aut erat, aut non erat: Si erat, quare genitus est? si non erat; ergo aliquando non fuit; ergo non est verus Deus; neque sunt plures Personæ ejusdem naturæ, & essentia. Respondeo cum *D. Basil. lib. 2. ad Eunomium*, Filium non esse antequam generetur, fuisse tamen cum generatur, quin indè sequatur frustra genitum esse; nam id frustra fieret, (imò non posset fieri,) quod esset, antequam fieret; quod autem est dum fit, non frustra fit; sic enim in rebus creatis momenta temporis, & sunt cum fiunt, & sunt cum sunt. Neque etiam indè sequitur Filium non semper fuisse, licet non fuerit antequam gigneretur; cum enim semper genitus fuerit, semper etiam fuit. Vide supra à n. 90.

120. Arguitur 5. Aut Persona in Deo est infinita; aut finita: Si primum; ergo est una tantum; alioqui jam non esset infinita; Si secundum; ergo

personæ debent esse infinitæ, ut respondeant infinitati essentia. Respondeo Personam divinam ut talem esse infinitam, quolibet tamen in suo genere, ex quo non colligitur, non esse plures, imò esse plures, cum quolibet sit tantum infinita in certo genere, nempe Paternitas in genere Paternitatis in Patre, sicque de aliis. Vide supra num. 84.

Arguitur 6. Multiplicatio suppositorum aut est necessaria ad conservationem speciei; aut ut unum suppositum perficiatur ex altero; sed Deus, cum sit æternus, non eget conservatione; neque perfectione, cum sit perfectissimus; ergo &c. Respondeo Supposita in divinis multiplicari, non ad conservationem speciei, neque ad perficiendum unum ex alio; sed quia id postulat natura rei intelligentis, & rationalis, qualis est Deus; omnis enim natura rationalis habet duos modos producendi aliquid intra se ipsam, nempe cognitionem, & amorem, ut quid accidentale, si sit in creatis, & ut quid substantiale, si sit in divinis, in quibus non datur aliquid accidentale, quia mutaretur Deus; cum autem Deus habeat hos duos modos producendi ad intra, ex illis colligimus, tres esse personas, nec plures, nec pauciores; siquidem una debet esse producat, & non producta, & est *Prima*; alia producta per cognitionem, & est *Secunda*, alia producta per amorem, & est *Tertia*.

Arguitur 7. Intellectus, & Voluntas divina sunt idem, & idem etiam sunt Intellectio, & Volitio divina; ergo etiam idem sunt Verbum, & amor, sive Filius, & Spiritus Sanctus; siquidem ab uno non procedit, nisi unum. Respondeo negando consequentiam, ad cujus probationem dicimus, minorem distinctionem requiri in principiis producentibus, quam in terminis productis; sic enim unus, & idem Deus tot rerum genera, & species producit: idem intellectus creatus tot conceptus; & unus truncus tot ramos producit: Unde fit, ut satis sit distinctio illa rationis, (de qua alibi) inter Intellectum, & Voluntatem divinam, ut habeant terminos realiter distinctos.

Instabis: Intelligens, & intellectio in Deo sunt idem; idemque sunt in Deo amans, & amor; ergo neque Pater distinguitur à Filio; neque Pater, & Filius à Spiritu Sancto. Respondeo negando consequentiam; ex antecedente enim solum probatur, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum esse unum in essentia; siquidem in Deo intelligens, seu potius dicens, & Verbum, idem sunt, excepta relatione producentis, & producti: & amans, & amor etiam sunt idem, excepta relatione producentis amorem, & amoris producti.

Urgebis: Aut Filius intelligit, aut non: Si primum; ergo producit notitiam, seu Verbum: Si secundum; ergo non est Deus; neque enim potest esse Deus, qui nihil intelligit: Similiter, aut Spiritus Sanctus amat, aut non: si amat, producit amorem; ergo aut se, aut alium: si non amat; ergo non est Deus; neque enim Deus potest carere actu voluntatis. Respondeo cum *P. Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Christo cap. 12.* Filium quidem intelligere, & tamen non producere notitiam, seu Verbum; & Spiritum Sanctum amare, & tamen non producere amorem: pro quo:

Advertendum est intelligere, & producere notitiam, sicut amare, & producere amorem esse idem re, distingui tamen ratione; siquidem intelligere, & amare dicunt ordinem ad objectum, id est ad rem, quæ intelligitur, & amatur: ac verò producere notitiam, & amorem dicit ordinem ad rem,

rem, quæ producit, id est ad ipsam notitiam, & amorem; sicque notitia & verbum sunt idem, sed distinguuntur ratione, quatenus illa dicit ordinem ad objectum, verbum autem ad dicentem: Unde est, quod Pater est intelligens cum utroque ordine, ideoque est etiam producens; Filius autem est intelligens, sed cum primo ordine, & non cum secundo, quia habet oppositum ordinis, ideoque ipse non est dicens, seu producens Verbum. Pari ratione Pater est notitia, sed non Verbum; Filius est notitia, & Verbum, quia habet ordinem producti, quem non habet Pater. Similiter Spiritus Sanctus intelligit, & est ipsa notitia, sed sine relationibus producentis, aut producti; sicque neque est dicens, neque Verbum. Idem dicendum de amore; siquidem Pater, & Filius amant cum relatione producentis amorem; Spiritus Sanctus amat, sed cum relatione amoris producti. Hec interim cum P. Belarm. infra enim de hoc dicemus.

126. Arguitur 8. In Deo nihil est, nisi Essentia, & relatio; sed neutrum generat, aut generatur; ergo nihil in Deo generat, aut generatur; consequenterque in Deo non sunt plures Personæ. Resp. neque essentiam, neque relationem seorsim sumptas gignere, aut gigni, sed constitutum ex utraque, ut infra dicemus, nempe constitutum ex essentia, & Paternitate gignit, & constitutum ex essentia, & Filiatione gignitur; qualiter autem id fiat, infra dicemus.

127. Dices: Filius debet produci similis generanti; sed Verbum non est simile generanti, sed objecto; ergo Verbum non est verus Filius Dei; consequenterque neque ejusdem essentia cum Deo. Respondeo Deum intelligendo se ipsum, producere Verbum, proindeque rem intellectam, cui cum Verbum sit simile, & res ipsa intellecta sit ipse Deus, Verbum est ipse Deus, qui producit Verbum.

128. Urgebis: Verbum non est simile Deo, ut intelligenti, sed ut intellecto; atqui Deus non gignit ut intellectus, sed ut intelligens; ergo Verbum non est simile gignenti; ac proinde neque Filius. Respondeo Patrem debere producere Filium sibi similem in essentia, sive naturâ, & non in relatione producentis; siquidem non producit Patrem suum, sed Filium suum, qui talis est ratione essentia communicatæ; ideoque Verbum non debet esse simile Patri, ut Pater est dicens, sed ut Pater habet talem naturam, quæ dicendo exprimitur, & cum ita sit ei simile, est ejus Filius.

129. Replicabis: Filius autem est similis Patri in essentia, aut in proprietate: non primum; siquidem in essentia est idem; idem autem non dicitur sibi simile, sed alteri: non secundum; siquidem in proprietate est dissimilis; ergo nullo modo est similis. Respondeo Filium in essentia esse eundem, & esse similem; nam quatenus uterque habet illam essentiam sunt idem in essentia: quatenus tamen ipsi sunt duo distincti, & conveniunt in illa essentia, sunt similes in essentia.

130. Arguitur 9. Spiritus Sanctus autem producitur similis Deo Patri in essentia; aut dissimilis: Non primum, alioqui esset Filius, & tunc jam Verbum non esset Unigenitus Filius Dei: Si secundum; ergo non est verus Deus; consequenterque non sunt tres Personæ unus verus Deus. Respondeo Spiritum Sanctum produci quidem similem in essentia Patri, & Filio, nec tamen esse Filium: cur autem solum Verbum dicatur Filius, & non ita dicatur Spiritus Sanctus? hujus rei causa non est usque adeo certa; Scriptura siquidem rem docuit, causam tacuit, non solum in hac re, sed in multis etiam aliis,

ut semper nos exerceat, & humiles discipulos reddat; licet tamen infra de hoc dicendum, interim:

Respondeo primò cum *D. Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 14.* ideo Spiritum Sanctum non esse Filium, quia non procedit quomodo natus, sed quomodo datus. Secundò cum eodem *D. Aug. lib. 13. de Trinit. cap. 26.* ideo Spiritum Sanctum non posse vocari Filium, quia procedit ex duobus, qui nec duo Patres dici possunt, nec alter pater, alter mater. Tertiò, & clariùs cum *D. Thom. 1. p. q. 27. a. 4. & in quasi. de potent. q. 10. a. 2. ad 22.* Verbum Dei dici, & esse Filium Dei, quia cum procedat per actum intellectus, procedit ut similitudo quædam, & imago producentis, idque ex vi ipsius productionis: at verò Spiritus Sanctus, cum procedat per actum amoris, licet sit similis Patri, & Filio, non est Filius, quia amor non est ex naturâ suâ similitudo rei amata, sed impulsus quidam in rem amatam; sicque ex vi suæ processionis non procedit similis, proindeque neque ut Filius.

Arguitur 10. Aut subsistentia est de intrinseca ratione essentia, aut non: Si primum, aut tunc essentia communicatur, aut non: si communicatur, etiam communicabit illius subsistentia, cum sit de illius ratione intrinseca; hoc autem implicat: tum cum ratione subsistentia, quæ cum sit incommunicabilitas formalis, non potest communicari: tum quia aut Personæ tunc præter istam subsistentiam, quam accipiunt cum essentia, habent aliam propriam, sicque erunt quatuor subsistentiæ, proindeque quatuor Personæ; aut non habent aliam, sed solum istam, sique cum sit una tantum subsistentia, una tantum erit persona: si essentia non communicatur; ergo neutra Persona est Deus, cum neutra habeat essentiam Dei: Si secundum, nempe subsistentia non est de intrinseca ratione essentia; ergo essentia non est infinita simpliciter, cum non contineat omnem perfectionem; & deinde Personæ divinæ erunt compositæ ex essentia, & subsistentia, quod non est dicendum; ergo &c. Respondeo hic tangi difficultatem illam: Utrum scilicet in Deo detur subsistentia absoluta? de quo jam latè egimus in *Mer. tract. 2. l. 3. sect. 12. per totam*, & infra suo loco dicemus.

Arguitur 11. Relatio distinguit Personas, prout distinguitur ab essentia; sed prout distinguitur ab essentia, non est in re, sed tantum in mente; siquidem Relatio supra essentiam non addit rem, sed rationem tantum; alioqui esset in Deo aliquid ab essentia realiter distinctum; ergo Personæ, non re, sed ratione tantum distinguuntur. Respondeo respectum, quem relatio superaddit ad essentiam, distinguere quidem personas, ipsum tamen respectum non esse tantum in mente, sed etiam in re, & ut est in re distinguere; siquidem Personæ realiter distinguuntur, etiam si cesset omnis operatio intellectus distinguentis. Unde Personæ non distinguuntur relationibus, quatenus ipsæ relationes distinguuntur ab essentia quomodocumque, sed quatenus sunt reales relationes, sive ut sunt idem re cum essentia, & ab illa distinguuntur ratione.

Instabis: Aut tota realitas, quæ est in Patre, est in Filio, aut non: Si primum; ergo Pater, & Filius non distinguuntur: Si secundum; ergo aliqua res est in Patre, quæ non est in Filio; & cum res, unum, verum, & bonum convertantur, aliqua unitas, veritas, & bonitas erit in Patre, quæ non sit in Filio; hæc autem non sunt dicenda; ergo &c. Respondeo in Patre, Filio, & Spiritu Sancto esse totam realitatem absolutam, non tamen relativam, sicque

sicque Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt tria entia realia, sed relativa, quæ tria entia sunt etiam tria vera, & tria bona, non substantivè, sed adjectivè sumpta, id est tria habentia veritatem, & bonitatem, quod stare potest cum eo, quod sunt una veritas, & bonitas substantivè, quatenus accipiuntur pro absoluto, nempe pro natura, quæ est una; de quo jam alibi, & iterum infra dicemus.

Arguitur 12. Actiones intellectus, & voluntatis, cum sint immanentes, sunt steriles, ut ait Philosophus. lib. 9. Met. text. 16. sicque nihil producunt; atqui si Filius, & Spiritus Sanctus non producuntur per intellectum, & voluntatem, nullo modo producuntur; siquidem non potest faciliè explicari, quo alio modo producantur: cur duæ tantum Personæ producantur: & cur una Verbum, & altera Amor dici soleat; ergo &c. Respondeo actiones immanentes, & actus intellectus, & voluntatis, quos intellectiōem, & dilectionem possumus appellare, nihil quidem producere, quod maneat post actionem eo modo, quo per actiones transientes produciuntur opus aliquod re distinctum ab actione, & quod perseverat post actionem, in quo sensu intelligendus est Philosophus; aliquid tamen producere intimum ipsi actioni, & quod nomine ipso actionis appellari potest eo modo, quo calefactionem actionem vocamus, cum tamen illa non sit simplex actio de prædicamento actionis, sed includat etiam calorem aliquem acquisitum de genere qualitatis, qui est ejus terminus; & sic per intellectiōem produciuntur Verbum, & per dilectionem Amor, ita tamen, ut in nobis sint accidentia, in Deo autem substantia, cum in Deo intelligere sit ipsum esse Dei, non autem ita sit in nobis.

Arguitur 13. Hoc Mysterium destruit principia naturaliter nota, quorum unum est illud: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*: quod hæc locum non habet; siquidem Personæ sunt eadem in una essentia, & tamen non sunt eadem inter se, imò sunt realiter distinctæ; ergo cum hoc mysterium videatur esse contra principia naturalia, consequenterque contra rationem, non videtur admittendum. Respondeo hoc mysterium, neque destruere principia naturalia, neque esse contra rationem naturalem, ut jam dicimus: pro quo sit:

SECTIO V.

Virum Mysterium Trinitatis sit contra rationem, seu lumen naturale?

ADVERTES, rem aliter dici contra, & aliter esse supra rationem, seu lumen naturale; illud enim dicitur supra rationem naturalem, quod naturaliter cognosci non potest; illud autem dicitur contra rationem, seu lumen naturale, quod repugnat principiis naturaliter evidentibus. De hoc secundo in præsentī Sectione; de illo autem primo in sequenti dicendum est: Igitur:

Conclusio sit: Mysterium Trinitatis non est contra rationem, seu lumen naturale. Est omnino certa. Ita P. Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Christo, cap. 6. & 18. P. Becan. de Trinit. cap. 3. q. 4. P. Soar. hic lib. 1. cap. 11. n. 18. & lib. 4. cap. 3. P. Vasq. d. 123. cap. 1. P. Molin. 1. p. q. 28. a. 3. P. Ruiz. d. 15. sect. 3.

P. Alarcon. hic tom. 5. d. 1. cap. 6. n. 3. P. Arriaga d. 43. sect. 3. n. 12. P. Martinon. d. 23. sect. 4. P. Compton. tom. 1. d. 51. sect. 1. n. 9. & alii. Probatur primò ex Concil. Lateran. apud Doctores citatos, ubi definitur, multa esse in nostra fide supra, nihil tamen contra naturam; ergo &c. Secundò, quia una veritas non est alteri veritati contraria; sed ratio naturalis, si non erret, non ostendit, nisi veritatem; nam si errat, jam non est ratio, sed deceptio; mysterium autem Trinitatis est maximè verum; ergo ratio, seu lumen naturale non potest ostendere veritatem contrariam huic mysterio; consequenterque non contrariantur.

Probatur tertio, quia illud est contralumen naturale, quod potest ostendi, aut mediatè, aut immediatè involvere contradictionem; sed hæc non potest ostendi de mysterio Trinitatis; licet enim lumen naturale ostendat, Deum esse Unum in essentia, non potest ostendere esse Unum in Persona, aut implicare esse Trinum in Personis; ergo &c. Confirmatur, quia cum Deus sit infinitus simpliciter, & incomprehensibilis, idque lumine naturali demonstratur, ut alibi diximus, est etiam supra captum intellectus finiti, ac creati; ergo licet aliquod principium naturale videatur esse contra mysterium Trinitatis, potest intellectus creatus supponere, tale principium speciali modo esse verum in tali mysterio, atque est in rebus creatis, sicque tale mysterium non esse contra, sed supra evidentiam naturalem.

Probatur quartò ex aliquibus congruentiis naturalibus, quæ supposità fide, ostendunt, hoc mysterium non esse contra rationem: Prima est, quia summi, & infiniti boni est, se summè, & infinitè communicare; sed Deus in productione creaturarum non se communicavit summo, & infinito modo; ergo sic debuit se communicare Personis Divinis. Secunda, quia perfecta beatitudo, qualis est divina, comprehendit omnia bona; sed unum, & quidem insigne bonum est cōsortium æqualium personarum; ergo &c. Tertia, quia generare sibi simile est perfectio; sed Deus est summè perfectus; ergo debuit hanc habere perfectionem. Quarta, quia melius est, Deum ab æterno aliquid produxisse, quàm otiosū fuisse; sed non produxit aliquid creatum, cum nihil creatum sit de facto ab æterno; ergo aliquid divinum. Quinta, quia invenitur una natura in una hypostasi, ut in quolibet Angelo; plures in pluribus, ut in multis Angelis; plures in una, ut in homine, ubi duæ naturæ, nempe anima, & caro in unam hypostasim humanam conveniunt; ergo credibile est, esse quoque unam naturam, nempe divinam in pluribus hypostasibus, id est, in Patre, Filio, & Spiritu Sancto.

Probatur quintò ex rebus ipsis naturalibus, quæ ita affectant numerum ternarium, ut planè omnia clamare videantur, Authorem suum esse Trinitatem: Primò ex passionibus rebus omnibus communibus, quæ sunt tantum tres, unum, verum, bonum. Secundò ex tota rerum universitate, quæ in tres partes distribuitur; quidquid enim est, aut est spirituale, aut corporale, aut mixtum ex utroque. Tertio ex rebus spiritualibus, quæ in tres Hierarchias dividuntur. Quarto ex quolibet ente spiritali, quod tribus præditum est facultatibus, nempe memoriâ, intellectu, & voluntate, ita tamen ut in eis ex intellectu notitia, & ex voluntate amor procedat; sicque de aliis, in quibus penè innumerabilia reperiuntur vestigia Trinitatis, quæ persequi nimis longum, minimèque necessarium esse videtur, præsertim cum de illis fusè agat D. Aug.